

РЕЦЕНЗИЯ

на член на научното жури, определено със Заповед № 626/27.06.2024 г.
на Ректора на СА „Д.А. Ценов“ – Свищов, на дисертационен труд за
присъждане на ОНС „доктор“

Рецензент: проф. д-р Любен Димитров Кирев, област на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8. Икономика

Автор на дисертационния труд: Радка Иванова Василева, докторант по „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка“, докторска програма „Застраховане и социално дело“

Тема на дисертационния труд: „Възможности за редуциране плащанията на седанта по имуществено застраховане в контекста на неговата презастрахователна програма“

I. Общо представяне на дисертационния труд

1. Предмет

Предметът на изследване в дисертационния труд са „съществуващите и наложени в практиката презастрахователни покрития в имущественото застраховане, с акцент на начините на тяхното използване и комбиниране в посока намаляване на размера на плащанията на застрахователя, породени от неблагоприятното развитие на риска. Поставената цел е очертаване на възможностите за оптимизиране на плащанията на седанта по имуществено застраховане в рамките на дефинираното самозадържане, представляващо елемент на неговата застрахователна програма. За реализацията на поставената цел са изведени четири по-важни научни задачи, съответстващи на структурата и съдържанието на дисертацията. Защитава се тезата, че посредством коректно дефинираното самозадържане в контекста на изградената застрахователна програма, съществува сериозен потенциал за редуциране на плащанията и оптимизиране на резултатите на застрахователното дружество, работещо в сферата на имущественото застраховане. **Формулираните цели и задачи са успешно постигнати, посочените изследователски методи умело използвани, което е довело до сполучлива защита на отстояваната изследователска теза.**

2. Обем

Дисертацията е в обем от 229 стандартни страници, а изследването е онагледено с 34 таблици и 13 фигури.

3. Структура

Структурата на дисертационния труд е добре балансирана и се състои от увод; изложение, което обхваща три глави; заключение; списък на цитираната и използваната литература; декларация за оригиналност и достоверност; 22 приложения. Структурата е логична, основана на дедуктивния подход от общото към частното и единичното. Тя покрива посочените цел и задачи и допринася за разгръщане на проблема и аргументиране на изследователската теза.

Увод. Уводът съдържа всички необходими структурни елементи за въвеждаща част. Изведени са актуалността на темата, обекта и предмета на изследването, определена целта и задачите на проучването, прецизно формулирана изследователска теза, използваните логико-теоретични методи на изследване, апробацията на дисертационния труд. Специално следва да се открие и обхвата на изследването (ограничителния периметър на анализа).

Глава първа има научно-теоретичен характер и е посветена на имущественото застраховане и неговото място на застрахователния пазар в България. В нея докторантът демонстрира сериозни познания за същността, особеностите и видовете имуществено застраховане, задълбочено разкрива особеностите при ликвидацията на щетите и определяне на обезщетенията по имуществено застраховане, обстоятелствено анализира състоянието и развитието на пазара на застрахователни и презастрахователни операции по имуществено застраховане у нас за периода 2018-2022 година.

Във втора глава вниманието е насочено към презастраховането като начин на изравняване на риска извън застрахователната съвкупност. Обстойно са изяснени същността на презастраховането; видовете, методите и формите на презастрахователна защита; същността, целите и предимствата на презастрахователната програма и нейната организация и разработване.

В глава трета предмет на анализа е минимализирането на неблагоприятните отклонения на плащанията в застрахователната съвкупност по имуществено застраховане в контекста на изградената презастрахователна програма. Обосновани са самозадържането на

застрахователя като елемент на презастрахователната програма на седанта; възможностите за определяне на самозадържането при различните форми на презастраховане и обосновани други възможности за редуциране на плащанията на застрахователя в рамките на неговото самозадържане.

Заключение. В заключението сбито и изчерпателно са представени основните изводи и постигнатите изследователски резултати.

4. Литература

Докторантът е използвал 74 литературни източника, свързани с темата на дисертационния труд, в т.ч. 28 на латиница (английски език) и 46 на кирилица, от които 6 на руски език, включително нормативни и информационни източници, главно от КФН.

5. Приложения. В дисертационния труд са включени 22 таблици с приложения.

II. Преценка на актуалността и съдържанието на дисертационния труд

1. Преценка на актуалността и разработеността на изследвания в дисертацията научен проблем

Рискът в имущественото застраховане е предпоставка застрахователните дружества да търсят начини за неутрализиране на неблагоприятните последици от неговото настъпване. Широко разпространена практика в това отношение е сключването на презастрахователни договори с презастрахователите. Проблемите с неблагоприятните отклонения на изплатените от очакваните обезщетения обаче могат да бъдат решени по-успешно не чрез отделни презастрахователни договори, а чрез изграждането на презастрахователна програма като един по-интегрален подход. Първостепенен елемент в презастрахователната програма е правилното дефиниране на „самозадържането на седанта“. Благодарение на него всички важни потенциални загуби, които са база за определяне на максималната сума на платимите от застрахователя обезщетения могат да бъдат извършени без изпитване на сериозни затруднения. На тези сполучливо избрани за застрахователния бизнес въпроси е посветен дисертационния труд на Радка Ив. Василева. **Дисертационният труд е самостоятелно и завършено научно изследване по значима и актуална тема, с логична структура,**

успешно реализирани цел и задачи на изследването и успешно защитена изследователска теза.

2. Мнение за езика, обема и инструментариума на дисертационния труд

Стилът на разработката е стегнат, езикът точен и недвусмислен. Коректно е използван научния апарат, на високо равнище е визуализацията на разглежданите въпроси с помощта на таблици и фигури. Изключително богата е използваната информационна база, откроява се доброто познаване на информационните и литературни източници по проблема, успешно е използван математическо-статистически инструментариум за обработка на информацията.

3. Мнение доколко авторефератът отразява точно и пълно труда

Авторефератът отразява коректно и обстоятелствено съдържанието на дисертацията. Освен това той съдържа Декларация за оригиналност и достоверност; Справка за научните и научно-приложни приноси в дисертационния труд; Списък на публикациите на докторанта по темата на дисертационния труд (3 самостоятелни научни статии и една в съавторство и един научен доклад); Справка за изпълнение на минималните национални изисквания във връзка с процедурата за придобиване на ОНС „доктор“ (общо 41,6 точки по група показатели „Г“ при изискуеми 30 точки).

III. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд

Постиженията на докторанта с характер на научни и научно-приложни приноси, могат да се систематизират по следния начин:

Първо. Като допълване изследванията на водещи автори у нас и в чужбина приемам изясняването на същността, особеностите, видовете и мястото на имущественото застраховане на застрахователния пазар в България. Детайлно са представени особеностите при ликвидацията на щетите и определяне на обезщетенията по имуществено застраховане, установено е състоянието и развитието на застрахователните и презастрахователните операции по имуществено застраховане у нас.

Второ. Принос от същия порядък е и изясняването на същността на презастраховането като способ за намаляване на колебанията и размера в изплатените обезщетения по имуществено застраховане. Проследено е

развитието на презастрахователните отношения в исторически план, подробно и многоаспектно са разгледани видовете, методите и формите на презастрахователна защита. Като безспорно постижение на докторанта е определянето на естеството на презастрахователната програма; целите и предимства, които притежава; както и организацията и нейното разработване.

Трето. Определено е мястото на самозадържането на застрахователя като най-важен елемент на презастрахователната програма и дефинирана неговата същност. Обстойно са установени и представени факторите, които влияят върху размера на самозадържането, както и възможностите за определяне на самозадържането при различните форми на презастраховане. Аргументирано се посочва, че не съществува идеален подход за определяне на размера на самозадържането, но коректно дефинираното самоподдържане и правилно изградена презастрахователна програма предоставят сериозни възможности за редуциране на платимите обезщетения.

Четвърто. Обосновани са и други възможности за редуциране на плащанията на застрахователя в рамките на неговото самозадържане като определяне на застрахователния максимум в качеството на най-голяма застрахователна сума за което едно застрахователно дружество може да поеме отговорност, без да влошава финансовата си устойчивост, както и комбинирането на презастрахователните договори. Подчертава се, че прецизно установените и обосновани лимити на замозадържане и подходящо подобрите математически и статистически методи ще позволят на застрахователя да редуцира несигурността, снижи размера на плащаните обезщетения и оптимизира резултатите на застрахователните дружества по имуществено застраховане.

Пето. Счита за неоспорим принос на докторант Радка Василева и широкото използване на математически и статистически методи при разглеждане на възможностите за определяне на самозадържането при различните форми на презастраховане. Подобен инструментариум е приложен на много места при установяване на вероятността за несъстоятелност; потребността от презастраховане при пропорционалното презастраховане; превес на загубата при непропорционалното презастраховане; приоритет на седанта; състоянието на несъстоятелност (неликвидност), оптимално самозадържане на седанта; застрахователния

максимум и други. Използваният математико-статистически инструментариум, освен че е основа за обосноваване на изводите на автора, придава недвусмисленост и прегледна форма на самото изследване.

IV. Критични бележки и въпроси по дисертационния труд

Нямам критични бележки по разработения дисертационен труд. Получените резултати биха били по-убедителни, ако анализът на емпиричния материал обхваща не петгодишен, а по-дълъг период от време.

V. Обобщена оценка на дисертационния труд и заключение

Представеният за рецензиране дисертационен труд е посветен на значим и актуален за икономическата теория и застрахователната практика проблем. Дисертацията е теоретично задълбочено и практическо ориентирано цялостно и завършено научно изследване. С разработката му освен много добрата теоретична подготовка докторантът демонстрира и коректно използване на научния инструментариум, ясно формулиране на изследователски проблеми, умения за анализиране, синтезиране и критично осмисляне на теоретични възгледи и интерпретиране на емпирични изследвания. Самостоятелно е достигнал до изводи и обобщения, които обогатяват научното знание и приложението на съществуващите теоретични възгледи в областта на имущественото застраховане и презастраховане. Дисертационният труд напълно отговаря на ЗРАСРБ, неговия Правилник и Правилника за развитие на академичния състав на СА „Д.А. Ценов“. Тези достойнства на разработката, посочените приносни моменти и изцяло положителната ми оценка за труда, са основание да предложа на уважаемите членове на Научното жури да гласуваме за присъждане на ОНС „доктор“ по област на висшето образование 3. „Социални, стопански и правни науки“, професионално направление 3.8. Икономика и научна специалност „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка (Застрахователно и социално дело) на докторант **Радка Иванова Василева**.

14.07.2024 г.
гр. София

Рецензент: